

Гратэск ~ А Готыка Эпачны

ад Дж. Э. Грэйвена

Раздзел III

Гардыенскае абацтва ~ правінцыя Авернь ~ Цэнтральная Францыя

Абацтва Гардзэнс было абнесеным сцяной манастыром на вялікім каменным пагорку, як і ўзвышаўся над непрыручанымі землямі цэнтральнай Францыі. Пад абацтвам, у нетрах пагорка, зваўся складаны лабарынт катакомб. Брат Іван Гогу, старэйшы сярод жабрацкіх братоў Гардзэнса, узяў на сябе адказнасць за катакомбы пасля свайго прыбыцця ў абацтва больш за дзесяць гадоў таму; за гэты прамежак часу велізарная магала стала своеасаблівай каменнай пакаяннем, якая цяжка ляжала на яго сэрцы. Яго грубая вопратка шапацела ў звелістых калідорах, калі ён спяшаўся, трымаючыся заўсёды прама спускаючыся ўсё ўніз. Большасць манахаў рэдка адважваліся апускацца на такую вялікую глыбіню — рэдка шэраг сухіх паходняў, уцснутых у каменныя сцены, сведчыў пра тое, што раней німа ні карысталіся. Смаляны праход не меў разгалінаваных сасудаў, полая артэрыя апускалася ў зямлю, як нейкая чорная цэгла, выбрукаваная дарога ў пекла.

Крок Івана стукаў падэшвам сандаляў, больш ніякага рэха не адбывалася ад гэтых грубых каменных сценаў. Па меры таго, як ён спускаўся, паветра становілася густым, халодным і спертым — у ім вельмі рэзка пах жалезнай ржы і мокрага камяня.

пастаянна спускаўся ўн з па кал доры. Шчыльныя каменныя сцены ўсё больш збл жал ся адна з адной, па меры таго, як сцэжка раб лася ўсё больш стромкай звужалася. Яго л хтарык асвятляў большую частку цяпер в льготнай падлог кал дора, пакрытай кандэнсатам. Трымаючы л хтарык у адной руцэ праводзячы пальцам па проц леглай сцяне, Іван заповол ў свой рух да асцярожнай абдуманай серы ўсё карацейшых крокаў, каб не пасл знуцца на бл скучай гран тнай сцэжцы.

Адз най мэтай тунэля было падключыцца да падземнай прэснаводнай крын цы забяспечыць катакомбы абацтва чыстай багатай вадой нават... самая патрабавальныя в наробныя сезоны. З гэтай мэтай, надзвычай глыбока пад сонечным сх лам пагорка, тунэль выходз ў адкрытую пячорную западз ну з няроўных камянёў гладк х паверхняў, пацёртых стагоддзям натуральнай эроз яй. Нарэшце, шлях паходн не знайшоў н чога, што магло б асвятл ць. Манах Гардыенс называл гэтае цёмнае аддаленае месца Калодзежнай Ямай. Глыбокая выкладзеная камяням траншэя падзяляла западз ну, праз якую цякла хуткая, але ц хая падземная крын ца.

З цемры Калодзежнай Ямы па тунэл данёсся хныканне. Голас быў дз цячы, але ў гэтым пран зл вым крыку чуўся боль цэлага жыцця пакут. Зноў вырваўся рыданн , але яны заглушыл ся, быццам смутак гонар бесперапынна змагал ся ў пакутл вых жаласных грудзях. За здушаным рыданнем рушыў ўслед цяжкае дыханне, потым ц шыня, а потым яшчэ адз н выбух гора. Цыкл паўтараўся, адгукаючыся рэхам у цемры. Гэта был стогны пераможанага караля стогны пакрыўджанай удавы, сплеченыя ў адно.

«Лазар?»

Плач спын ўся.

«Лазар? Ты там?»

«Я ... я тут, манах. Я нападню вядро».

Апраметная цемра аддалася святлу патрэскаваючай паходн , якую трымаў манах, уваходзячы ў западз ну. Ён быў высок , з шырокай сп ной глыбок м грудзём , смутак у Яго глыбока-блак тныя вочы супярэчыл вясёлай усмешцы на вуснах. Дагледжаная пасма срэбных валасоў, якая вянчала яго галаву, н бы анельск н мб, дапаўняла яго чыстую густую праседзенную бараду. З крын цы падняўся суровы гарбаты хлопчык, ля ног якога стаяла поўнае вядро вады. Ён быў апануты ў падобную мантыю з грубай ткан ны, як манах, аднак на галаву быў нацягнуты глыбок капюшон. Маска — капюшон з таго ж матэрыялу — закрываў твар дз цяц . Там, дзе магл быць вочы, был дзве круглыя адтул ны, а рот закрываў невял к лоскут ткан ны. Брудны капюшон нагадваў маску пракажонага з нак нутым на яе манаск м капюшонам. Хлопчык быў вучнем, але яго жыл не был над зямлёй, як у ншых абацтваў.

збраяносцы. Замест гэтага Лазар жыў пад тэрыторыяй абацтва, у катакомбах, у мудрагелстым пако, як прызначыў для яго брат Іван, з грубаватым ложкам тоўстым коўдрам. Нягледзячы на тое, што яму было трынаццаць гадоў, яго невялкі рост худыя канечнасці рабы яго значна маладзейшым. Нехто з жыхароў абацтва, акрамя яго самога братаў Івана. Адзін, не ведаў, што Лазар быў Гогу — незаконнанароджаным дзіцём Івана Гогу.

«Што цябе турбуе, сыноч?»

"Нічога, сэр. Вада ў мяне ёсць."

«Ты плачаш, Лазар?» Хлопчык прыціснуў пальцы да твару, і тканіна на падвочыма пацягнулася ад вольгаці.

«Капюшон слізгае, я нічога не бачу. Я паварочваю галаву, яна слізгае. Я адкрываю рот, яна слізгае. Я сплю, яна слізгае. Яна заціскае мае вушы, а шнурок чапляюцца за мае валасы».

«Тады мы павольна зрабіць табе новы капюшон. Я падвою свае намаганні зраблю яго зручным. Хочаш новы капюшон?»

«Ад гэтага капюшона пахне. Ён больш не будзе чыстым. Я ведаю, як зрабіць наступны лепшым, манах. Магу вам паказаць».

— Тады пагодзіся. Можаш дапамагчы мне зрабіць наступны. — Іван нахіліўся вольнай рукою абняў Лазара.

«У мяне для цябе сюрпрыз, сыноч».

"Што гэта?"

«Я знайшоў у скрыпторы рукапіс пра жывёл».

«З птушкамі?»

«Так, праца запоўнена ляснымі птушкамі — нават маляўнічымі малюнкамі на хваце».

— Ці магу я паглядзець гэта сёння ўвечары, манах?

— Так, я прынясу яе табе. Яна новая — з Парыжа! Але я павольна вярнуць яе рана, на свтанні, каб нішыя не выявілі яе знаходкі. Кніжка можа быць у цябе сёння ўвечары, але спачатку нам трэба прыбраць.

Лазар коротка прамаўчаў, хоць рысы яго твару былі схаваныя, яго ахаплены задумены выгляд — яго твар, захутаны ў саван, скрываў позірк на манаха. Свята паходна заўважыла пранізліва прыгожыя блакітныя вочы, што выглядалі з брудных вочных прарэзаў.

«Фрыяр, ці магу я ў вас нешта спытаць?»

«Калі ласка, зрабіце гэта».

«Ці буду я непрыгожым, калі вырасту?»

Іван, паклаў руку на плячо хлопчыка дамагаючыся поўнай увагі, пачаў звяртаць на яго ўвагу. «Паслухай мяне, сыноч.

Ты не непрыгожая. Ты прыгожая. Ты не носіш капюшон, каб схавать сваю непрыгожасць. Ты носіш капюшон, каб схавать сваю прыгожасць ад пачварнасці. Пачварнасць бацьца прыгажосці як зла.

«...ба цца чыстага сэрца». Манах рэзка ўстаў, загадаўшы дз цяц застацца, выйшаў з западз ны з паходняй у руцэ. Цемра ах нула маленькую скурчаную постаць. Праз хв л ну асцярожныя крок парушыл ц шыню. У цёмнай прасторы Іван знайшоў хлопчыка прысеў перад м.

«Пастаў вядро, сыноч».

Іван намацаў пад сабой падлогу, знайшоў каменьчык зац снуў яго ў кулак. Ён зраб ў тое ж самае другой рукой, а потым працягнуў хлопчыку абедзве скаваныя далон .

Іван падняў левую руку. — Што ў мяне ў руцэ, Лазар?

«Камень».

Іван падняў правую руку. — А ў гэтай руцэ?

Лазар адказаў: «Н чога».

— Ты ўпэўнены, Лазар?

«Я чуў, як ты падняў камень. А потым я чуў, што ты гэтага не зраб ў».

— Злав камень, — раптам сказаў Іван, падк дваючы яго ў паветра. У цемры ён прыслухаўся, ц не стукне каменьчык аб падлогу. Ён не стукнуў.

«Скажы, кал ласка, што ты трымаеш, сыноч?»

«Камень».

«А чаму яно можа быць у тва х руках, Лазар?»

«Ты загадаў мне яго злав ць».

«Ты злав ў нешта большае, чым проста камень».

"Як гэта больш?"

— Ён спавядальн к праўды. А цяпер к нь мне камень. — Іван адчуў у сваёй руцэ маленькую руку адх снуўся. — Не, сыноч. К нь мне камень, як я к нуў яго табе. — Лазар паслухмяна к нуў камень. Пачуўся звон, кал каменьчык упаў на падлогу.

«Прабачце, манах. Мне трэба зноў яго к нуць».

— Не. Супакойся, сыноч, паслухай. Чаму я не злав ў камень?

«Без святла нельга бачыць».

«Сапраўды. Дык якую ж праўду нам сказаў камень?»

— Яно не можа гаварыць, манах. — У голасе дз цяц чул ся нотк весялосц .

«Але яно ўжо загаварыла! Кал ты злав ў камень, а я не, камень прызнаўся ўсяму свету, што ты сапраўды прыгожы. Ты разумееш, пра што я кажу, сыноч?»

— Так, — павольна сказаў хлопчык.

"Ц сапраўды?"

— Так, манах. Але кольк яшчэ часу?

Іван устаў на ног прыцягнуў дз ця да сябе. — Хутка. Мы хутка сыходз м.

"Як хутка?"

«Мы будзем жыць у Бургунды да канца года, ты больш не будзеш насць гэты капюшон. Аднак у гэты момант мы пашыем табе найлепшы з усёх. Ён будзе апошнім».

«Ці можаць Мэгуаль і Татэус таксама мець новыя капюшоны? Усё таксама слэгаюць. Яны мне так казалі».

І Мэгуаль, Татэус былі цяжкім дэфармаваным хлопчыкам-збраяносцам, ўсё ж, у адрозненне ад Лазара, яны апынуліся пакнутымі на прыступках абацтва, дзе іх прынялі выхаванымі манахамі Гард'енс. Аднак, як і Лазар, яны таксама насілі поўныя капюшоны, падобныя на пракажонных, з прарэзамі для вачэй, каб схаваць непрыемныя калецтва. Такім чынам, усё тры хлопчыкаў аб'ядноўвала аднолькавая знешнасць — разам іх цалкам апранутыя ў манты, яны маглі нагадваць трох маленькіх прывдаў з мешкаванымі. Часта Іван мог выклікаць Мэгуаль і Татэуса ў катакомбы, каб яны працавалі разам з Лазарам, паколькі Лазар заўсёды быў заключаны ў катакомбы, гэта прыносіла Івану столькі ж, калі не больш радасці, чым Лазару. Для трох хлопчыкаў волат-манах Іван быў майстрам іх масак — выратавальнікам абаронцаў твару. А для Івана, калі гэтыя дзеці, падобныя на прывдаў, былі разам, Лазар выбухаў смехам — даволі рэдка смехам там, у катакомбах, нечаканая запамятальная веселасць нязменная супакойвала яго неспакойную душу.

«Мы таксама пашыем новыя капюшоны. Ты можаш сам іх даць, сыноч. Хочаш?»

«Я б так зрабіў».

"Добра, тады так зрабіш."

«Ці можаць яны пайсці з нам?»

Іван глыбока ўздыхнуў, перш чым загаварыць. — Яны павінны застацца тут, Лазар. Абацтва — іх дом. Абацтва іх карыснае.

«Ці можа прыйсці брат Адзано?»

Іван адкінуў галаву назад, засмяяўся. — Лазар, праўда! Калі мы паедзем без брата Адзано, ён можа пагнацца за намі пабач з нас казой. — Дзіця засмяялася. — Ты хочаш, каб ён пабач з нас казой? Не, сыноч; вядома ж, брат Адзано пойдзе з намі.

«У Бургундыю?»

«Далёка-далёка адсюль, Лазар. А цяпер дай мне вядро. У нас шмат спраў».

«Я панясу вядро, манах».

«Не. Дай мне вядро, Лазар. Ты можаш панесці наступнае».

Іван дастаў паходню і працягнуў яе хлопчыку. — Вядзь дарогу.

«Вядро цяжкае, манах. Я павінен яго несці».

"Бяры паходню. Вядзь. Вядзь. У мяне вядро. Вядзь дарогу, сыноч."

Хлопчык неахвотна ўзяў лютарык і асвятліў дарогу, адчуваючы няёмкасць ад таго, што Іван ідзе

За М.

Амаль гадз на прайшла, пакуль Лазар чысц ў дэкаратыўныя насценныя разьбяныя малюнк ў галоўным кал доры, як я пачарнел ад гадоў выпарэнняў пажарнай алею сажы. За гэты час перапоўненае да краёў вядро з чыстай вадой ператварылася ў паўвядра з пацямнелым супам, вязк м, як туш. Нам трэба было зноў пайсц да калодзежа. Лазар падняў вядро пайшоў па кал доры, але рэзка спын ўся, убачыўшы, як чорны пацук бежыць па сцяне побач з м. Брат Клодый стукнуўся ў хлопчыка ззаду, страсянуўшы вядро забрызгаўшы бруднай вадой пярэдняю частку хлопчыкавага халата. «Зыходзь з дарог », — прашыпеў ён працягнуў бегчы м ма Лазара, ганяючыся за пацуком доўгай драўлянай палкай.

— Прабачце, манах, — прамармытаў Лазар, працягваючы сц па кал доры, гледзячы на беспарадак на сваёй вопратцы. Ён дагнаў Клодыя, як зац снуў пацука ў кут пам ж сцяной калонай . — Цяпер ты мой, — сказаў Клодз й скамянела му пацуку. Лазар спын ўся за сп ной манаха, каб з рнуць на пацука. Не ведаючы, што Лазар ста ць за м... Клодый павольна падняў вуду, маючы намер загнаць пацука ў кут заб ць яго.

Раптам Лазар упусц ў вядро з вадой, перакул ў яго разл ў яе па падлозе, вымыўшы асуджанага пацука з шчыл ны. Брудная вада пырснула на ног брата Клодыя пад яго мантыю. Спалоханы, ён закрычаў павярнуўся, кал пацук, прамоклы наскрозь, к нуўся за кут у бяспечнае месца.

«Ты! Ты зраб ў гэта наўмысна!» — дакараў ён Лазара.

— Прабачце, браце, — адказаў Лазар. Ён павярнуў вядро, апусц ўся на кален паспешл ва ўб раў ваду з сандаляў манаха . Клодый падняў на яго вуду — Лазар падрыхтаваўся да ўдару.

«Клод й!» — брат Іван уварваўся па кал доры. Клод й паспешл ва апусц ў к й звярнуўся да яго: «Ён выл ў на мяне вядро бруднай вады!»

— Што? — Іван спын ўся перад м . Ён агледзеў беспарадак на кучах Лазара Клодыя. халаты.

«Я загнаў пацука ў кут, а ён абл ў мяне бруднай вадой, каб абаран ць яго! Я патрабую прабачэнняў неадкладнага пакарання!»

«Лазар, — спытаў яго Іван, — ц праўда гэта?»

«Я ўпусц ў вядро, манах».

«Наўмысна?»

— Я зраб ў гэта, брат. — Лазар апусц ў галаву.

— Вось! Бачыш! Я сабраў роўна стольк ж, — крыкнуў Клодый.
«Лазар? Чаму?» — спытаў яго Іван.

— Не заб вай, манах, — ц ха сказаў Лазар. Клодый фыркнуў з аг дай закац ў вочы .

Іван працягваў: «Але ж гэтая Запаведзь датычыцца людзей, а не пацукоў, так?»

Лазар пераступ ў з наг на ног , паўзаўважыўшы, адказаў: «Ведаю, манах, але...»

Іван перапын ў яго: «Тады я разумею, што вы пав нны прас ць прабачэння ў добрага манаха».

— Прабачце, брат Клодый. Я хачу, каб мяне зараз паправ л . — Лазар зм рыўся.

Клодый зноў узняў к й, кал Іван стаў пам ж м звярнуўся да Лазара.

«Ваша пакаянне будзе вось у чым: прыняс це свежага вядра вады ачысц це сцены з грав роўкай.»

А цяпер рухайцеся далей.

— Праўда, браце. — Лазар паспешл ва паклан ўся пабег прэч з вядром.

Клодый адв с. «Ты ж яго прыму с ў мыць сцены!»

Іван, на цэлую галаву вышэйшы за Клодыя, падышоў бл эка да яго твару прабурчаў: «Як я справы?»

Ты што, прэтэндуеш на маё месца ў катакомбах, акрамя як ганяцца за пацукам ? Слухай мяне

ўважл ва — ты наглядаеш за тэрыторыяй абацтва, а я буду наз раць за тым, што пад ёй. Ты выпраўляй

сва х збраяносцаў, а я выпраўлю сва х! А цяпер неадкладна сыходзь, Клодый!

Абураны манах пабег па кал доры, крычачы мармычучы рэхам, паспешл ва сыходзячы. — Іван, я папраўлю хлопца! А цяпер я аднясу яго да абата!

«Будзь ласкавы! І падзял ся з м тым, што ты ганяешся за пацукам ў ма х катакомбах, замест таго, каб клапац цца пра х».

— сва ўласныя, — крыкнуў у адказ Іван. Клодый адмов ўся адказваць зн к у цемры.

Іван адвярнуўся ад яго тольк тады дазвол ў сабе ўсм хнуцца — павольна стрымана, як чалавек,

як выйграў заклад, якога н кол не раб ў. Ён расправ ў плечы заклаў рук за сп ну, як асуджаны,

але горды вязень, як нак роўваецца ў пекла, — спусц ўся глыбей у катакомбы, пакуль цемра

паглынала яго.

Клод й быў заздрага чалавека. Нават абат не цярэў яго. На шчасце для Івана,

абат Вон г л чыў яго сынам, якога ў яго н кол не было. У вачах абата Іван не

мог зраб ць н чога дрэннага. І ўсе манах абацтва сабрал ся аднолькава натуральна:

Псябраваць з Іванам азначала псябраваць з абатам — , адпаведна, мець лёгк доступ да в нных

склепаў катакомб. І наадварот, самым верным спосабам раззлаваць Івана было дрэнна абыходз цца з

Лазарам, М гуалем ц Татэусам — гэтым дал катным збраяносцам , праклятым дэфармацыяй.

~*~

Лазар даўно скончыў свае справы. Іван вырваў яго з люстраванага рукап су з ярка намаляваным птушкам паклаўся спаць, патушыў некальк палаючых паходняў катакомб пайшоў у свае пако ў нтэрнаце манахаў на вечар. Большасць манахаў Гардыенса даўно пайшл спаць, за выключэннем некальк х цёмных прыв дных мантый, як я лунал па асветленай месяцам тэрыторы , выконваючы пэўныя позн я працы.

Брат Дэлон Адз но выйшаў з манаскага пакою праз невял к я бакавыя дзверы ц шком прайшоў праз пакрыты туманам двор, каб штовечар пабалаваць сябе. Ён запал ў паходню тольк пасля таго, як ступ ў на лесв цу катакомб. Праз некальк кубкаў да яго ў в нным склепе далучыўся сонны Лазар. Для абодвух гэта была давол звычайная практыка. Ём падабалася напружанне , вострыя адчуванн забароненага — Лазар ведаў, што пасля сыходу Івана яму нельга выходз ць са свайго пакоя , а Адз но, чыя слабасць да пладоў в награду не была самым ахоўным сакрэтам абацтва, быў папярэджаны трымацца далей ад катакомб пасля наступлення

Цяпер Одз на сядзеў на варштаце, прых нуўшыся да сцяны склепа, расстав ўшы перад сабой ног . Пакой вакол яго быў напоўнены бочкам з вытрыманым в ном бочкам з в наградным в наградам. Паветра было напоўнена л пк м рэзк м пахам зак слых садав ны.

— Ах, Лазар, мой хлопчык. Я меркаваў, што ты сп ш. Заходзь! Гавары! — усм хнуўся Одз на , махаючы напайпустым кел хам.
Акрамя Івана, Адз но быў адз ным манахам абацтва, як сапраўды ведаў хлопчыка. У мног х аднос нах тоўсты, ружовашчок манах быў для Лазара як дзядзька — дзядзька сябар.

— Ты не здагадаўся, што я ду? — спытаў у яго Одз на, словы нядбайна зляцел з яго зал тых в ном вуснаў.

— Што? — сонна спытаў Лазар.

«З табой Іванам — з абацтва».

«Я не ведаў».

— А кал вы пойдзеце без мяне, я пагоню вас абодвух адлупцю казой . — Яны разам засмяял ся. — Дз ўным чынам я буду сумаваць па гэтым абацтве.

— А в но? — спытаў Лазар. Адз но к нуў на яго незадаволеныя поз рк .

Лазар хадз ў па пако , дакранаючыся да ўсяго на хаду, зноў, н бы дз цячая гульня, н куды не нак роўваўся, а туды-сюды.

Нарэшце Одз на зноў загаварыў: «Я заўважыў, што ў цябе апошн м дням палае агонь — твая кроў гарачая. Ты ж хочаш вызвал цца з гэтых катакомбаў, так?»

«Я хачу ўбачыць свет — па-за кн гам . І птушак — жывых — як я ляцяць. Не так х, як...»

мёртвага, якога ты мне прынёс.

Одз на выбухнуў смехам. «У цябе ўсё яшчэ ёсць гэтая штука?»

«Я расправ ў яго крылы — ён развал ўся на кавалк . Я загарнуў яго паклаў у адз н з крыптаў. Ц зраб ў гэта брат?»

Іван, скажаш, кал мы адправ мся ў Бургундыю?

«Хутка, хлопчык. Хутка».

Пасля кароткай паўзы Лазар спытаў: «Браце, ц магу я ў вас нешта спытаць?»

«Сапраўды».

— Ц ты зус м не хвалюешся з-за таго, што пак даеш абацтва? — Лазар шукаў на яго твары нешта большае, чым проста словы.

«Ручына састарэла. Я не магу паспяваць за рытмам».

— Што ж нам раб ць тады — без абацтва?

— Ну, па-першае, нам не трэба будзе жыць па звычайным распарадку дня. Х ба гэта цябе не задавальняе?

— Мяркую... не ведаю. — Лазар апусц ў галаву, схаваную за капюшон.

— Вядома, не. Ты ж усё ведаеш — гэтыя сцены катакомб тая ж змрочная руц на. Але хутка ўбачыш. Табе тут не месца — твой бацька гэта добра ведае. Ён бачыць тое, што я бачыў ужо нейк час — птушку, што лунае ў клетцы.

— Якая птушка? — Лазар аз рнуўся па склепе. — Дзе?

«Ты — птушка, а абацтва — клетка», — удакладн ў Одз на.

Лазар прых нуўся да стала побач з Одз на. — Ц мае в но так ж смак, як пахне, манах?

— Яшчэ лепш. — Манах усм хнуўся з размахам абвясц ў тост за хлопчыка, а потым глыбока адп ў з шурпатага драўлянага кубка.

«Яно дрэнна пахне. Напэўна, на смак таксама.»

— Пасля некальк х кубкаў чалавек перастае засяроджвацца на смаку. — Одз на выцер рукаў ад усмешк працягнуў хлопчыку пусты кубак. — Дапамажы тоўстаму стомленаму дурню, мой хлопчык. — Лазар узяў кубак.

«Чаму ты п'еш в но больш за ншых манахаў, брат?» — спытаў Лазар, падыходзячы да в ннай бочк .

«Першы Ц мафей, 23 з 5?» — паспешл ва спытаў Одз на.

Хлопчык не вагаўся. «Больш не п вады, а ўжывай крыху в на з-за страўн ка твайго частых немачаў тва х».

«Яшчэ раз — на гэты раз па-лац нску!»

Лазар пакорл ва адказаў: «Noli adhuc aquam bibere sed vino modico utere proptergastrointestinalum tuum, et oftenes tuas infirmitates».

Одз на засмяяўся, рэзка спын ўся пстрыкнуў пальцам . «Не тую бочку! Гэтую,

— сказаў Одз на, паказваючы на ншую бочку. Лазар падышоў да бл жэйшай асцярожна напоўн ў кубак. — Я так разумю, усё адно тое ж? Чаму менавіта гэтая бочка, манах? Пасля таго, як Лазар вярнуўся аддаў кубак Одз на, манах спытаў яго: «Лука, 39 з 5?»

Хлопчык зноў не вагаўся. «І ніхто, выпіўшы старога, не адразу захоча новага, бо кажа: «Старое лепшае».

Одз на так шчырым смехам зацаўся, што разл ў вно па ўсёй падлозе склепа. Як разгублены сабака, Лазар схіліў галаву набок застыў, як статуя, пакуль Одз на ачуняў.

Тады Лазар спытаў: «Што гэта? Я правільна кажу».

— Сапраўды, ты робіш гэта... як заўсёды, Лазар. Але цяпер я адкрыў яго сакрэт, — прамармытаў манах, усё яшчэ дрыжучы ад стрыманай весялосці. — Як я бачу, у цябе ёсць невялікі скрыпторый з вельмі малюсенькіх кніжачак пад тваёй маскай. І ты перагортваеш іх на старонкі носам.

— У мяне няма маленькіх кніжачак, манах, — прама адказаў Лазар.

Одз на засмяўся з яго шчырага адказу. «Але як ты гэта робіш, хлопча — паўтараеш кожнае слова адначасова?»

«Я ўмею чытаць».

«Але словы не застаюцца ў сьвядомасці нашых людзей так, як у тваёй. Як можна прачытаць нешта толькі адзін раз запомніць гэта назаўжды? Ніхто ў гэтым абацтве не можа гэтага зрабіць — заўвесь мой час я нікога не ведаю, акрамя цябе. Раскажы мне, у чым яго магчымасць».

— Я толькі гэта памятаю, браце.

— Вядома ж, хлопча, — уздыхнуў Одз на. — І толькі Госпад ведае глыбіню такога... «Незвычайнае дабраславенне, як тваё». Зноў ён падняў тост за Лазара, перш чым дапіць апошняе вно са свайго кубка. Затым ён працягнуў кубак Лазару, каб той напоўніў яго, але знайшоў яго... адварнуўся паглядзеў на ўваход у склеп.

Лазар павярнуўся да Адз на. «Манах, хтосьці набліжаецца! Я так разумю, можа, трое».

Одз на саскочыў з варштата, быццам яго сядзенне гарэла полымем. Ён паспешліва пайшоў да задняй сцяны, старанна выцраючы з рота ўсе сляды вно, схваў келіх за бочкай. Лазар падышоў да другой сцяны, зняў з кранштэйна паходню, акнуў яе ў гаршчок з алеем патушыў усё ў склепе — пакой пагрузіўся ў цемру, як смоль.

У цемры Одз на шукаў, размахваючы рукамі, у тым кранку, дзе апошні раз бачыў Лазара. «Ідзі сюды, хлопчык. Вядзь мяне», — прашаптаў Одз на.

«Куды цябе весці, манах?»

«Ці шэй, маўчы. Выведзь мяне адсюль. Я нічога не бачу», — прашыпеў Одз на.

нецярпліва, намацаваючы паветра ў пошуках Лазара.

«Куды ты хочаш пайсць?» — спытаў Лазар, акуратна ўзяўшы Одз на за руку.

"Полымя Анёлаў! Куды заўгодна, хлопча! Выцягни мяне адсюль!"

— Значыць, у склеп?

«Так, склеп! Неадкладна!» — прашыпеў Одз на.

Лазар вывёў Одз на з воннага склепа па чорным калідоры. «Вось, манах», — прашаптаў ён, накіроўваючы руку Одз на да тоўстай жалезнай ручкі. Манах адчыніў цяжкія дзверы, жэстам паказваючы ў цемры, дзе апошні раз чуў голас хлопчыка. "Унутр! Хутчэй!"

«Я тут, манах», — голас пачуўся цяпер ззаду, з магільні.

— Лазар, — прашаптаў Одз на, зачыняючы дзверы, — як ты можаш ведаць так шмат, але сабраць так мала?

— Я не разумею, што вы маеце на ўвазе, манах.

«Вядома ж, не. Ты можаш чытаць па старонках у сваім розуме, але не разумееш, што я маю на ўвазе?»

«Я не ведаў, куды вы хочаце пайсць, манах».

«А! Тады ты мяне забудзеш».

«Ты не сказаў мне, дзе ты...»

Дзверы катакомба адчыніліся, Одз на перапыніў яго: «Ціха, хлопча, яны дучу».

Трое манахаў прайшлі крыху па тунэлі, каб прынесці паходнае вядра з алеем. Гэтак жа паспешліва яны зноў сышлі. Пачуўшы, як зачыніліся дзверы катакомба, Лазар Одз на выслынуў з крыпты. Лазар вярнуўся ў свой пакой, а Одз на, усё яшчэ п'яны, пайшоў уздоўж сцен з катакомба вярнуўся ў сваю спальню.

У наступным месцы, у цэхай келлі на другім паверсе манаскага інтэрната, Іван моцна спаў. Праз вузкае адчыненае акно месяц, што набракнуў, асвятляў беднае змесцавае пакоя: ложка з драўляным крыжам на сцяне над ім, п'янаваты стол, застаўлены кнігамі, невялікая скрыня з маёмасцю Івана. Усё было ў цемры.

Маханне крылаў парушыла цёмную цемрыню, на падваконніку з'явіліся хатныя крумкач, яго халоднае вока застыла на Іване. У пакоі так астыла, што ад Іванавага дыхання здзіўляўся туман. Крумкач адразу ж ускочыў у пакой ператварыўся ў голую жанчыну, якая босымі нагамі хадзіла па падлозе.

Люцыфаэль адкінула доўгія валасы спынілася ля падножжа Іванавага ложка. Смаляным вачыма сарамліва ўсмешкай яна зрунула на яго. «Лёс зноў злучаецца з нам», — прашаптала яна. Яна правяла па чорным пазногцем: «Спачы, мой каханы». Іван скрыўся, цяпер акунуўшыся ў пачуццёвы пейзаж сну. «І на гэты раз наша нашчадства выправіць гэтую стору — сапсуе цябе ў...»

«Тое ж самае», — яна зняла з яго покрыва, расшп л ла вопратку паглядз ла яго. — Я не буду ляжаць пад табой. — Ён застогнаў. Убачыўшы яго так м, яна села на няшчаснага каня паехала; туман Іванавага дыхання мчаў, як фырканне скачучай жывёлы, яго вочы дз ка зацац л ся пад павекам , застылым ў граху. І за гэты каротк прамежак часу, пасеянай д'яблам , як сотня манахаў, як я пасля гэтага пацярпел , яшчэ адз н манах з Гардэна страц ў сваю ласку.

~*~

Як заўсёды, першыя промн ўзышл — занадта рана для некальк х старэйшых манахаў абацтва яшчэ раней для брата Одз на пасля вячэрняга паломн цтва ў в нны склеп. Задоўга да таго, як большая частка нтэрната прагнулася, старэйшыя манах ўзял ся за свае руц нныя справы — клопат пра коней, падрыхтоўку ран шняй ежы розныя ншыя абавязк , як я патрабавал ад х першым пачынаць дзень. Старэйшы манах, Іван, якога перад св таннем закл кал да збро , удыхнуў жыццё ў катакомбы абацтва. Да яго далучыўся яго пастаянны збраяносец Лазар, як праяв ў сябе, вырабляючы замяняючы, запальваючы тушачы шматл к я паходн катакомбаў. Пам ж м тунэл заставал ся ў бездакорным стане, нягледзячы на нтэнс ўны рух манахаў збраяносцаў, як прапаноўваў кожны дзень.

Занепакоены, але не падазраваўшы пра папярэдн в з т Духа-крумкача, Іван прыступ ў да сваёй штодзённай руц ны. З-пад ложка ён дастаў драўляную м ску, накрытую ткан най, — сваю нескранутую ежу з м нулай ночы. З палаючым паходняй м скай з ежай ён выйшаў са спальн , перасёк цёмную тэрыторыю абацтва ўвайшоў у доўг будынак, як веў у катакомбы. Ён прайшоў па кал доры, павярнуў за рог, расчын ў драўляныя дзверы спусц ўся па каменнай лесв цы з высока ўзнятым паходняй. Яго крок быў доўг м абдуманым, кал ён уваходз ў у катакомбы, яго грубая вопратка м льгацела ў святле паходн , як дамацканая ф ранка, што танцавала на ветры адчыненага акна.

Па меры таго, як манах паглыбляўся ў старажытныя зв л стыя тунэл , уздоўж адной сцяны пам ж рыфленым калонам з разьбянога каменя з'яв л ся арачныя н шы. Сцены н ш складал ся з мудрагел ста выразаных гратэскных ф гур. Дз ўныя карц ны стаял , пачарнелыя з стагоддзям паходневага дыму, як адлюстроўваў аг дныя спалучэнн людзей звяроў. Там был рыцары з галовам птушак ц сабак; дэмань драпежныя звяры з чалавечым тварам ; стоты з жахл вым рысам твару пакрытым поўсцю гумано дным канечнасцям . Ва ўс х Сотн ф гур был аднолькавым — кожная мела пару касцяных крылаў, падобных да крылаў кажаноў. Жахл выя насценныя скульптуры ўяўлял сабой сукупнасць адх ленняў, як я магл ацан ць тольк праклятыя вар'яты.

Яшчэ далей разьбяныя малюнк саступал месца гладк м сценам, у як я был ўмураваны

шэраг драўляных дзвярэй: гэта был ўваходы ў крыпты, дзе захоўвал ся мум ф каванья парэштк прыв леяваных папск х саноўн каў — былых абатаў, манахаў Н жэйшай рады, нават некальк х б скупаў ншай шляхты. На адным разв лку манах павярнуў направа, а на друг м — налева. Цяпер катакомбы адкрывал ся ў лаб рынт тунэляў, як я разыходз л ся ва ўсе бак . Іван праб раўся знаёмай сцежкай праз лаб рынт каменных блокаў высечаных падземных парод, хоць яго глыбок я блак тныя вочы был далёк я, патанулыя ў цёмным неспакойным моры.

Праз нейк час ён спын ўся каля вузкага ўваходу. Замацаваўшы паходню ў н шы ў сцяне , ён нах л ўся ў цемру сказаў: «Лазар, я прынясу яшчэ ежы. Спачатку ты паеш, а потым мы запал м паходн ». З к шэн халата ён дастаў тонк васковы кнот запал ў яго на паходн . Ён прасл знуў у пакой прыклаў кнот да алейнай лямпы , якая ляжала на перавернутай дубовай бочцы. Цьмянае святло напоўн ла малюсеньк пакой, адкрываючы невял к нарбан, прыстаўлены да сцяны. На м сядзеў сонны Лазар, зняўшы капюшон, кулакам цер вочы . Хлопчык пазяхнуў, адкрыўшы сабачыя клы, тоўстыя тупыя.

Рысы яго твару нагадвал рысы любога хлопчыка яго ўзросту, за выключэннем зубоў вушэй — вушэй , больш падобных да вушэй голага сабак эльфа, чым да вушэй хлопчыка. Ён быў пакрыты густым зблытаным прамым чорным валассём. Густыя цёмныя бровы. выгнуты над парай пран эл вых ндыга-блак тных вачэй. Дз ўна, але з зачыненым ротам завязаным вушам яго, магчыма, лёгка можна было б прыняць за любога ншага хлопчыка. Знешн выгляд Лазара быў хутчэй дз ўным, чым аг дным, ствараючы ў хлопчыка амаль м стычную, дз кую, але лагодную ў пэўнай ступен прывабную натуру. Свабодны халат распасцёрся на худых плячах хлопчыка, у рэшце рэшт зб раючыся вакол шчыкалатак. Шкарпэтк з мяшк ны абхап л яго ног , падэшвы як х был абцёртыя пакрытыя чорным брудам, растаптаным з падлог

Іван на мгненне застыў, з шырока расплюшчаным вачыма, потым так рашуча ступ ў да ложка , што ашаломлены сонным хлопчык прыц снуўся да сцяны. «Надзень яго назад», — рэзка загадаў манах. « Зараз жа!» Іван з грукатам пастав ў м ску агледзеў пакой. «Дзе яна? Ты пав нен заўсёды нас ць капюшон, хлопчык! Ты чуеш мяне? Заўсёды!» Рассеяны поз рк манаха зн к; на яго месцы з'яв ўся пакутл вы выраз, як , як зразумеў Лазар, мус ў быць гневам, хоць м не быў. Суровы Іванаў дакор цалкам разбудз ў яго, хлопец паслухаўся, пацягнуўся за сп ну, каб зняць з ложка капюшон, , надзеўшы маску на галаву, паскардз ўся: «Браце, Я не магу заснуць. Капюшон паварочваецца закрывае мне дыханне.

Іван сеў побач, Лазар павярнуў галаву, каб Іван мог зацягнуць шнурк на сп не капюшона. — Не мае значэння. Ты пав нен нас ць яго заўсёды. Падн м ткан ну на рот, кал трэба, але пак нь капюшон на твары.

— Ці магу я надзець новы капюшон, манах?

«Яно яшчэ не гатовае. Я ўсё яшчэ яго прышываю». Іван правёў пальцам па скураных шнурках, перыядычна зацягваючы іх, пакуль Лазар сумяшчаў адтуліны са сваімі вачыма.

— Хутка будзе гатова, — сказаў Іван, голас яго страціў цвёрдасць. — А цяпер трымай шнурок туга зацягнутым, гэтая не будзе так круціцца. А, я бачу. У цябе занадта шмат валасоў.

— Мы яго прарэдзім, калі я скончу новы капюшон. — Моцна завязаўшы шнуры, манах устаў з ложка. — Вось — зноў туга зацягні. Калі ты зноў яго здымеш, то будзь упэўнены, што я цябе за гэта пакараю, Лазар. А цяпер, еш.

— Іван дастаў мску падаў яе ў рукі Лазара.

Манах падышоў да дзвярэй і прыхнуўся да іх. Час ад часу ён выглядваў з пакоя зноў праз раўна Лазара, быццам ахоўваў хлопчыка. Ён назваў раўна, як кавалк хлеба, размочаныя ў казаным малацэ, знікалі пад каўпаком. Неўзабаве Іван зняў паходню са сцяны. «Я падрыхтую абгортку для паходні. Сустрэнемся ў вільным склепе, калі скончыш», — сказаў Іван, выходзячы з дзвярэй.

Лазар паклаў каўна яго: «Браце, ці магу я задаць вам адно пытанне?»

Іван адказаў: «Што такое, сыноч?»

«Чаму Брамны камень крычыць?»

«Крык? Чаму ты так усё збіраеш?»

«Адчуваецца гучней, быццам гэта было ў гэтым самым пакоі».

«Я не хачу, каб ты пра гэта думаў, Лазар. Пакінь гэта ў спакоі. Ты не павянін...»

ведайце, што яно снуе. Падумайце пра што-небудзь іншае — магчыма, пра птушак, дрэвы ці вялікія рэкі, пра якія мы часта казалі. Падумайце нават пра Анёлаў — яны дастаткова чыстыя. Ці можаце вы зрабіць гэта для нас абодвух?

— Зраблю гэта, браце.

Іван збіраўся сыходзіць, калі хлопчык зноў паклаў каўна яго ўслед.

«Ці могуць птушкі ляцець так высока, як анёлы? Нават да нябёсаў?»

— Не, Лазар, — у голасе манаха прагучаў стомлены голас. — Рай для чалавека, а не для зямных звяроў ці птушак нябесных. — Потым ён дадаў: — Больш не кажы пра Брамны камень — нікому. Я больш пра яго не пачую.

«Фраяр — хіба я чалавек?»

«Ты яшчэ хлопчык. Табе трэба шмат чаму навучыцца — аднойчы. Хопіць пытанняў, Лазар. Еш.»

І дакладна памятайце, што я кажу пра Брамны камень — вы мяне разумееце?

— Так, браце. — Лазар зноў павярнуўся да ежы, калі Іван знік.

~*~

Над зямлёй, у цяжкіх ценях пустога абацкага сабора, з вузкай западзены вынырнуў чорны жук пабег па каменнай падлозе да святын. Ён перасёк алтарную частку ў апошнім святле раншняга месяца пабег па плыце, на якой стаяў алтар. Паміж падлогай і плытой праходзіла вузкая шчыліна, жук шукаў уваход, дастаткова прасторны для сваёй крылатай згорбленай спінны. І тут жа яго рух спыніўся. Застыўшы, ён перакуліўся на спінну. Насякомае не знайшло ўваходу, але выхад — з гэтай шчыліны прасочвалася бурлівая, жывая цемра.

Цікавы жук упаў, яго праглынуў пранзілы выцень, што прамянеў знізу; ён распаўсюджваўся ўверх прама па каменных плытах, як святло — але гэта была яго поўная супрацьлегласць. Там, дзе ён упаў, было нішто, нават цені месяца здаваліся яркімі ў параўнанні.

Калі гэтая непрыглядная цемра дасягнула краю святын, разам з шыпеннем, як даносіўся з-пад алтарнага каменя, узняўся выбух пылу, нібы вываржэнне вулкана. Паветра апаганіла едкая серністая субстанцыя. З расколіны вырваўся бледны газ, як пачаў набіраць форму, круцячыся становячыся ўсё больш шчыльным. Рухомая маса рванулася ўверх, выгнаючыся закручваючыся паміж апорнымі калонамі кружачыся пад столлю, як пастка на муху. Затым яна нырнула, абстрэльваючы святыню пасмамі алейнага, смуроднага воблака, перш чым знікнуць у калідоры з распранальнямі святароў.

У куце прымерк, цяжка прыціснуўшыся да падлогі, хмара булькала, калі туман развееўся, адкрываючы цёмную масу, што расла ўнутры. Косці, звязкі, тканіны скура застылі, скончыўшыся ястрабніым крыкам, як разарваўціх калідоры сабора. Гэта паўтарылася зноў, як сто разоў з таго часу. Нарадзіўся яшчэ адзін Гротэск — яшчэ адно нашчадства Эльё, цяпер народжанае праз прысутнасць французскага маналагу. Дзіця было старажытнай зверпадобнай пароды, старое як світанак пекла, спарадзілася толькі ад плотскага саюза Чалавека-Анёла, дастаткова злога, каб спарадзіць такую анамалію стварэння. Гротэск была жанчынай, амаль чалавечай па форме, параўнальнай з дзяўчынкай шасцігадоў па росце целаскладзе. Яна мела пару крылаў — з плоцікістак — падобных на крылы вялікага кажана. З чорнымі валасамі, вачымі параэльфіскіх, падобных да сабачых вушэй; у цэлым, яе звышнатуральны выгляд мог быць адлюстраваннем маладзейшай версіі хлопчыка-збраяносца Лазара.

~*~

Звышні птушкі ў палёце, саборнае абацтва мела форму крыжа,

з вертыкальнай галоўнай залай, перасяканай парай раскнутых крылаў. Было тры пары знешніх падвойных дзвярэй: галоўны ўваход, размешчаны ля падножка крыжа, і дзве на самым краі кожнага крыла. Святыня знаходзілася ў цэнтры крыжа, на вяршыні маналіта. Уздоўж галавы крыжа размяшчаліся спавядальні, пакоі для пакаяння і бачаньня. У левым крыжы знаходзіліся рызніца, рызніца памяшкання для пражывання, а ў правым — капліца з тэрасаваным сядзеннем.

Цёмныя перадсвятельныя гадзінны прайшлі без перапынку, манатонны далёк звон пачаў пераследваць сельскую мясцовасць; масіўная званіца абацтва абвясчала чарговую дзень *ora et labora* — малітвы і працы. У цёмным святле свечанна доўгая група манахаў рухалася скрозь тонкі туман да капліцы сабора. Бразганне зашчапак вонкавых дзвярэй парушыла крыптападобны спакой у царкве. На чале святой працэсіі акаліт расчысчаў шлях дымчай кадзілам, разгойдваючы перфараваны металічны шар туды-сюды, як маятнік. Доўгая рады драўляных сядзенняў стаяла адно насупраць аднаго ўздоўж шырокага цэнтральнага праходу. Пярэдні сядзённік быў ўраўнаважаны з падлогай, а задні рады прыціскаліся да сцен. Кожнае месца належала толькі аднаму манаху, за выключэннем адведзеных для гасцей месцаў бліжэй да задніх сцен. Калоны святароў разышліся, кожны знайшоў сваё месца.

Разам манах Іван Адзінно падышоў павольна пайшоў па тым жа праходзе. Усяго за некалькіх месцаў Іван спыніўся прашаптаў, перакрываючы манахаў Клодыя Грэва ла: «Знайшоў яшчэ пацукоў, Клодзіі?» — адказаў Клодзіі з выклікам. Іван усміхнуўся пайшоў далей. Адзінно спыніўся паляпаў Грэва ла па галаве. «Яму ўдалося адкапаць брата Грэва ла!» Злы манах адштурхнуў Адзінно на руку. Адзінно ўсміхнуўся пайшоў за Іванам, а Грэва ла прабурчаў яму ўслед: «Твой дзень хутка настане, Адзінно!» — Не звяртайце на гэта ўвагу, — суцяшаў Клодзіі Грэва ла, высока падняўшы падбародак і снуўшы губы, — нават без абата мы ўбачым іх абодвух прынамсі жаным.

Ён сеў, зайшоўшы на некалькіх сядзенняў ніжэй. Заўважыўшы, што месца ўжо занятае, Іван усміхнуўся: «Мікалай!» — загарэлы малады манах падняў вочы ўсміхнуўся яму. Брат Мікалай, як некалькіх месяцаў адсутнічаў у абацтве, заставаўся святаром у суседняй вёсцы Мюрата. Мікалай сказаў: «Вярнуўся блудны манах!» Іван усміхнуўся спытаў: «Як жывуць добрыя людзі Мурата?» — Ім вельмі патрэбна дапамога. — Іван кінуў у знак пацверджання. Адзінно падышоў, заўважыўшы Мікалая, рэзка спыніўся. — Няўжо мае вочы мяне падманваюць? Адзінно кінуўся наперад, Мікалай устаў, два манах абняліся. «Рады зноў цябе бачыць», — адказаў Мікалай. Одзінно на хвіліну прашаптаў яму на вуха: «А як маецца ўдава шаўца?»

М калай уздыхнуў пакруц ў галавой у падлогу. «Яна выпрабоўвае маю веру, брат». Яны х х кнул , кал галовы суседзяў павярнулі ся, адкрываючы твары, годныя выяўленай завалы. Два манах сабрал ся з с лам сел . Зазв неў звон вежы абацтва, сход сц х.

З першага рада малады манах устаў падышоў да подыума, як знаходз ўся пасярэдз не праходу. На вяршын подыума ляжаў вял к адкрыты пераплёт Святога П сання. Ён абышоў рэкв з т, паважл ва паклан ўся пацалаваў кн гу. Ён адкашляўся, паклан ўся паказальным пальцам на старонк прачытаў уголас: «Гора тым, хто называе зло добром, а добро...» зло, якое цемру замян ла святлом, а святло цемрай, якое...»

«Крык!» Святар схап ўся за трыбуну павярнуўся, напружана шукаючы прычыну жахл вага голасу, як прарэзаў паветра. Больш за сто пар шырока расплюшчаных вачэй пранесл ся м ма яго да Свяц л шча. Вусны адв сл . Амаль усе манах чул гэты гук раней, але на х тварах была аднолькавая збянтэжанасць.

Абат Вон г ускочыў на ног , нахмурыўшыся. Усе поз рк ск равал на яго. «Я чакаю, што ўсе, акрамя Н жэйшай рады, вернуцца ў нтэрнат. Неадкладна!» М калай сто ншых прыгнечаных засмучаных манахаў пак нул ран шнюю вячэрню, ускочыл на ног к нул ся да дзвярэй. Абат пакл каў х услед: «Падайце н цма ў сва х келлях паўтарайце свае акты раскаяння, пакуль я не загадаю накш!» Застал ся трыццаць тры старэйшыя манах , у тым л ку Іван, Адз но, Клодз й Грэв л.

Кал апошн святар выйшаў зачын ў дзверы сабора, Вон г павярнуўся, каб уважл ва агледзець астатн х здз ўленых твараў прысутных; яго ўласны твар святц ўся гнеў, скрыўлены ад аг ды. Пачул ся новыя крык . Кал палаючыя вочы Вон га аглядал шэраг манахаў, выцягнутыя галовы апусц л , а ц каўныя вочы паспешл ва апусц л ся на падлогу.

«Хто з вас в наваты? Признайцеся сам !» Н водз н святар не признаўся. Вон г павярнуўся к нуўся да трыбуны. «Добра, тады займ це свае месцы!» Яны мгненна паслухал ся, ведаючы, што адбываецца пасля гэтага: з кожным новым нараджэннем Гратэска ўсе плац л сваю цану — яны заўсёды плац л , яны будуць плац ць цяпер, як шмат разоў у будучын . Як адз н, манах Н жэйшай рады ўстал , сышл з тэрасных радоў сабрал ся ў цэнтральным праходзе. Кожны ўпаў на кален , абхап ўшы рук паясн цай.

Перад уваходам у святц л шча трое даследчыкаў сабрал ся з с лам расчын л дзверы — н чога. Манах асцярожна ўвайшл ў яго цёмны нтэр'ер. За выключэннем некальк х халатаў...

Задрап раваныя стату, пастаменты ншыя рэл г йныя артэфакты, пакой стаяў пусты.
«Шып!» Іх позрк рэзка ўзняўся ўгору ўбачыў гратэскую жанчыну з распраўленым крылам
дз кай чорнай поўсцю, якая агола тупыя сабачыя клы сядзела на каменным выступе пад столлю.
Яна выпусла патак злосных слоў, дз ўных экзатычных для вуха — мову Анёлаў.

З рнуўшы праз трыбуну на паголеныя галовы, пакорл ва схл ўшыся, абат павярнуўся
Ён звярнуў увагу на кнгу перад сабой. Ён гартаў старонк, яго шыя вушы чырванел
ад злосц, а крык гримел замежныя мовы ўсё яшчэ данос л ся. Адз н з
шасц следчых вярнуўся, сц скаючы рану на ск в цы. Кроў прасочвалася пам ж
пальцам запэцквалася на падлозе.
— Пак ньце нас, — адказаў абат. — Залячыце сваю рану. — Манах паклан ўся
пак нуў за сабой значны след з рассыпанай вады да дзвярэй сабора, пакуль крык
в скат сведчыў пра працяг барацьбы ў свяц л шчы.

Неўзабаве падышл два яго спадарожн к, змагаючыся з гратэскай рэччу, загорнутай у...
у манаск м адзенн. Абат спын ў хля трыбуны, яны прыц снул яе да падлог.
Прыглушаная, але настойл вая, яна працягвала сваю бясконцую тыраду анёльск х
асуджэнняў.

Вон г тыцнуў пальцам у П санне закрычаў над ёй сваёй паствай: «І сказаў Гасподзь: Ідз, сьдз, бо твой
народ разбэсц ўся!» Яго гнеў гримеў скрозь аркфорсы стол. Абат м маходзь з рнуў на выцягнутыя твары
святароў. Яго ахап ў дз ўны спакой; рысы яго твару змян л ся ў адпаведнасц з зус м ншым светапоглядам.
Ён асцярожна закрыў кнгу, паляпаў па вокладцы ўтароп ўся ў яе.

Ён ск нуў кнгу з трыбуны, высока падняў яе к нуў — кнга з грукатам упала на падлогу
пам ж манахам. Нах л ўшыся над трыбунай, ён закрычаў, кал пратэсты Гротэска
перапыняў яго тыраду: «Хай не будзе ў цябе ншых багоў перада Мной! Не раб сабе
н якага кум ра н якай выявы таго, што на небе, на зямл ў вадзе пад зямлёй! Не
пакланяйся м не служы м, бо Я — Бог рупл вы, Як карае дзяцей за в ну бацькоў да
трэцяга чацвёртага пакалення тых, хто ненав дз ць Мяне!»

Вон г уважл ва глядзеў на х, як бацька на сва х непаслухмяных сыноў, спрабуючы
пераканаць сябе, што гэта не злыя людз. Як х абат, хняя няўдача была ягонай няўдачай;
хняя в на была ягонай в ной. Тым не менш, людз ёсць людз, святыя яны ц не, сказаў сабе абат. Нават

як Адам жадаў жаночых сцёгнаў — пажада ёсць пажада, у злым сэрцы цыста, гэтак жа як выгнаючыся змяя ведала сцёгны Адама. Ад малпы да манаха, цялесныя жаданні былі выпаленыя ў чарцяжы Тварэння. Гэты новы гратэск пацвердзіў веру Вонга ў тое, што Чалавек будзе працягваць падпарадкоўвацца Законам Тварэння, нават коштам уласных законаў веры.

Абат абышоў трыбуну прайшоў паміж імі. «А вы», — ён нагой нахлынуў манаха, — «што мне рабціць з гэтай штукай?»

Здышчаны святар адказаў: «Не ведаю, абат. Гэта не маё».

— Усе яны твае, — папракнуў яго Вонга. — Ты ж манах рады! — Ён перайшоў да іх:

«Ты! Куды ж мне з гэтым падзецца?»

Друг адказаў: «На вяршыні сабора?»

— А чаму б не? — спытаў абат.

«Поўны».

«Так — месца больш не засталася».

«Магчыма, Нотр-Дам?»

«О, але больш яны нічога не патрабуюць».

Трэці манах загаварыў: «Абат, я ведаю святую зямлю на поўначы — новы сабор».

Ці можам мы адправіць падарунак...?»

Вонга рэзка павярнуўся перапынў яго: «НЕ! Больш мнелга пакідаць тэрыторыю манастыроў Сабору! Мы перакананыя ўсім ведамствам Святога Прастола, што Гардзьенс Канчэла поўныя майстроў-каменяроў, як я вырабляюць гэтыя... гэтыя дары! Каб жа мы маглі авалодаць самі сабой. Не, не дары. Грах! Твае... запячатаныя ў камені! Даволі!»

Манах адвёў позірк ад пранізіла вага позірку Вонга. Вонга павярнуўся пачаў хадзіць паміж імі: «Збярыце столькі. Стату — гэта толькі вечныя запісы вашых грахоў — запісы ў камені, як я прынясуць вам справядлівае права ў пекла. А гэтая Жанчына-Прывід Брамнага Каменя...»

Імгненна ў свядомасці Івана пранеслася цэлая цэласнасць вобразаў — перакручаныя карціны яго мары пра саюз з Люцыфаэлем. Ён зразумеў, што начное спатканне не было сном, як яму спачатку здавалася.

«Яна такая прывабная, ці не праўда? Дарослая гатовая? І, о, так мкнецца дагадзіць...»

Іван шырока расплюшчыў вочы, глядзячы на звязаны змагаючы гратэск, на поўнае ўсведамленне таго, якую раней маволі непасрэднаю роляй ён адыграў у яго стварэнні.

«І калі ты заслугоўваеш праклёну, магчыма, гэты Дух-блудніца тваёй пажадлівае сустрэне цябе ў»

Пекла суцешыць цябе, як Яна кал сыч раб ла. Але, пакольк Ёй больш не трэба будзе спакушаць цябе сва м жахл вым злым чарам , каб ты ўпаў, магчыма, Яна суцешыць цябе ў Сва м сапраўдным абл ччы — як аг дны Змей ц Цмок. А кал Жанчына-Прыв д — гэта сапраўды сам Д'ябал? О, сапраўды, магчыма, Ён суцешыць цябе так, як ты нават не можаш сабе ўяв ць. Магчыма, Ён можа апаган ць тваё цела, пакуль ты крычыш — раб ць з табой Па-свойму — назаўжды. О, як я ж вынаходл выа спосабы Ён можа гэта зраб ць — мног я пакуты. Ц можаш ты х нават зл чыць — бясконцыя спосабы, як я прымусяць нават самага жорсткага мужчыну плакаць слязьм кволай дзяўчыны — увесь гэты час, гарэць — вечна крычаць у агн — З пекла? — Вон г нахмурыўся, з рнуўшы на ўс х. Ён падняў з падлог Святое П санне, пацалаваў яго вярнуўся да трыбуны. Ён з грукатам апусц ў яго, яго гнеў адгукнуўся рэхам па ўс м саборы.

Іван быў упэўнены, што яго прызнанне можа пастав ць пад пагрозу бяспеку Лазара , , як гэта звычайна роб ць любы справядл вы клапатл вы бацька, ён падпарадкаваўся сва м нстынктам н чога не сказаў. Працяглыя тырады абата ператварыл ся ў незразумелае мармытанне, пакуль Іван змагаўся са сва м новым Дэманам у сабе: нядаўна адкрытай думкай пра тое, што ён бацька другога... Гратэск — друг Лазар — дадатковы крыж, як трэба несц . Ён сц снуўся ўтароп ўся ў каменныя пл ты пад сабой.

Іван уздрыгнуў, кал абат абцёр пот з лба закрычаў: «Сярод нас ёсць бяздзейныя рук ! Я зноў убачу х занятым — будуць новую зван цу для абацтва!» Ён падняў галаву агледзеў цёмныя верхн я частк саборнага крыла.

Ён сц снуў рук спакойным голасам падзял ўся з м сва м бачаннем: «Яна будзе вышэйшай глыбейшай. Яна будзе большай ля падножжа, чым уверсе, будзе мець дастаткова тэрас, каб змясц ць тысячу гратэскаў. Па-першае, сонечнае святло; вежа будзе ўзвышацца настольк высока ў неба, што сонца н кол не зайдзе над гэтым каменным дэманам . Кал спатрэб ца, вежа праб вае хмары. Па-другое, святая зямля; адз н з вас будзе замкнёны ў вежу, молячыся ўвесь час, ты будзеш б ць у звон як пакаянне да канца сва х дзён. Так м чынам вежа стане больш святой, чым наш сабор. Нарэшце, каб адганяць Зло, мы зроб м вежу круглай, каб вашы аг днасц был звернутыя ва ўсе бак . Д'ябал будзе бачыць вашы каменныя гратэскныя твары з кожнага ўзгорка дал ны на зямл будзе баяцца гэтых месцаў. Цяпер вы можаце сказаць мне, што канструкцыя... Пабудова такой вежы немагчымая. Кал так, то мой адказ вам просты: вы пакажаце мне, чаму гэта немагчыма, пабудаваўшы яе. Што вы, кал ласка, скажаце цяпер?

«В ск!» — заварушыўся Гратэск, пакуль два манах змагал ся з м. Іван сц снуў ск в цы.

— Уставайце, — крыкнуў Вон г. Манах ўстал як адз н.

«Гэты гратэск будзе выстаўлены на сонца з першым промням святла так м чынам ператвораны ў камень». Потым я загадаю перавезц яго ў Італю — у Канчэла ва Умбры — для размяшчэння. Разам з мя дашлю л ст абату Дам нгусу з указаннем, каб любы гратэск, народжаны ў яго... манастыр будзе адпраўлены сюды. Адгэтуль мы будзем несц свае грах грах нашых тальянск х братоў.

— У лазню, — рыкнуў Вон г. — Прывяжы яго да адной з калон басейна пастаў пад п льную ахову да ран цы. — Рэзк м узмахам рук ён адпусц ў двух манахаў, яны вынесл з царквы напружаны Гротэск. Ён зноў звярнуў увагу на манахаў: — Як вы добра ведаеце, пакольк мы знайшл Гротэск сённа ран цай, гэты плотск саюз, безумоўна, адбыўся ўчора ўвечары. Кал н хто з вас не быў яго бацькам, я...

«Чакаю, што кожны з вас пагаворыць са святарам збраяносцам, як я служаць вам. Кал хтосьц з вас даведаецца, хто з'яўляецца бацькам гэтага Дэмана, я чакаю, што вы неадкладна паведамце мне. І мне не трэба нагадваць вам, што гэтая сустрэча тольк для манахаў Н жэйшай Рады. Размова пра справы Рады ц згадка пра Брамны Камень караецца смерцю». Вон г стукнуў па трыбуне: «Я вярну сваё абацтва! А цяпер зн кн це з вачэй!» Манах Рады разам павярнул ся нак равал ся да дзвярэй. З гэтым словам абат апусц ў галаву пацёр скронь.

Апошн м у чарзе за дзверы выйшаў Іван, кал Вон г пакл каў яго ўслед: «Браце Іване!» Іван застыў павольна павярнуўся, аж сэрца сц нулася ў горле.

"Так, абат?"

«Вы хочаце ў чымсьц прызнацца?» Імгненн цягнул ся, быццам яны был доўг м, як дн .

«Няма абата».

«Праўда?» — прайшло яшчэ некальк дзён.

Вон г зноў спытаў: «Вы адмаўляеце, што ў вашых катакомбах ёсць пацук?»

«Пацук?»

«Не заб вай?» — спытаў Вон г трэц раз, па яго твары з'яв лася стомленая ўсмешка.

«Кал б тольк мае манах разумел свой абавязак гэтак жа ясна, як ваш бласлаўлены катакомбны збраяносец».

— Так, абат, — адказаў Іван.

— Мне трэба хутка зноў наведаць хлопчыка — Лазара, ц што?

"Гэта яго мя."

"Як яго самаадчуванне?"

— Ён здаровы актыўны; спрытны шчодры на мал тву пакаянне; н ў чым не мае патрэбы, — пац снуў плячыма Іван.

Як Лазар спраўляецца з даручаным яму абавязкам ? Ц патрэбна яму там, ун зе, яшчэ адна дапамога? Яшчэ адз н ц два збраяносцы — магчыма, у больш цяжк я дн ? Кал так, я...

можа раб ць неабходныя працоўныя змены."

«Я не магу знайсць лепшага сквайра Лазара брата Одз на для дапамог ў катакомбных работах. Нас тра х больш чым дастаткова для ўс х даручаных абавязкаў, абат».

— Шкада — ягоны стан. Бедны хлопчык, — дадаў Вон г, пакруц ўшы галавой. Ён глыбока ўздыхнуў на разв танне падзял ўся з Іванам мудрасцю з Б бл : — Сапраўды... як тольк вы зраб л гэта аднаму з Ма х найменшых, вы зраб л гэта Мне.

"Так, абат."

Яны шукал вочы.

Вон г павярнуўся агледзеў нтэр'ер сабора , гледзячы ў самым к рунку нядаўна адкрытага жывога гратэску. Яго лоб сц снуўся, ён сц снуў ск в цы. — Можаце сц .

Іван паклан ўся паспяшаўся выйсць з сабора, цяжк ў сэрцы ад нядаўна адкрытага граху.

[Канец раздзела 3]

Гэты л таратурны твор быў створаны выключна ў прысвячэнн

Эдгар Алан По (1809—1849)

— Няхай яго спадчына живе ў кожным з нас —

~[GothicNovel.Org](https://www.gothicnovel.org)~